

Niech żyje rząd robotniczy i włościański!

Redakcja przyjmuje interesantów od 1 — 3 po poł. Za zwrot rękopisów Redakcja nie odpowiada
 Administracja czynna od 9 do 5 bez przerwy. Kasa czynna od 11 do 1-ej.
 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.



PROLETARJUSZE WSZYSTKICH KRAJÓW ŁĄCZCIE SIĘ!

NIECH ŻYJE SOCJALIZM!

Warszawa, ul. Warecka № 7
 Redakcja — tel. 175-70.
 Administracja — tel. 120-13.
 Konto czekowe P. K. O. Nr. 175.

Numer pojedynczy 20 groszy.

Umowy locarneńskie.

Przemówienie tow. posła Perla.

PROTOKÓŁ GENEWSKI I UMOWY LOCARNEŃSKIE.

Wysoka Izbo! Stronictwo moje nigdy nie było zadowolone z tego, że duch protokołu genewskiego ustąpił miejsca znacznie słabszemu, bardziej mdłemu t. zw. duchowi Locarno. Protokół genewski odznaczał się swoją *powyszczonością*, ujmował on całość zagadnienia, wszystkie odcinki polityki międzynarodowej i w sposób stanowczy dawał równe prawa wszystkim Państwom. Protokół locarneński obejmuje jeden tylko odcinek polityki międzynarodowej, wprawdzie bardzo ważny odcinek, w centrum którego znajdują się Niemcy, ale tylko ten jeden odcinek, a następnie załatwia sprawę w sposób daleki od doskonałości. Z tego do brze zdajemy sobie sprawę, ale to jeszcze nie znaczy, abyśmy w imię doskonałości mieli odrzucać to, co jest wprawdzie mniej doskonałym, co jest ułomnym, ale co stanowi *postęp, postęp znaczny* w porównaniu z obecnym stanem rzeczy.

DOTYCHCZASOWY STAN RZECZY I ZNACZENIE LOCARNA.

A jakież jest obecny stan rzeczy? Polega on na zupełnym *niezabezpieczeniu*, polega na tym, że traktat wersalski wprawdzie ustalił stan polityczny Europy, ale w samym traktacie niema gwarancji zabezpieczenia pokoju, niema żadnej siły magicznej, któraby zabezpieczała ten pokój. Niemcy w okresie przedlocarneńskim uważały, że cały traktat wersalski i wszystko, co się stało, jest tylko historycznym gwałtem, któremu nie mają obowiązku moralnego się podporządkować, przeciwnie który mają obalić. Taki był stan rzeczy. W miarę przeciągania się tego stanu rzeczy przy powiększaniu się i zaognianiu sporów, niewątpliwie mogłoby dojść do nowej wojny światowej. Lokarno wprowadziło nowy czynnik poraz pierwszy od czasów traktatu wersalskiego, mianowicie *pociągnęło do współdziałania pokojowego również zwyciężone Niemcy* i to ma wielkie znaczenie. Jeżeli zdajemy sobie sprawę z niebezpieczeństwa odwetowych tendencji w Niemczech, to nie ulega żadnej wątpliwości, że te odwetowe tendencje są o wiele niebezpieczniejsze, o wiele groźniejsze wtedy, gdy Niemcy pozostają poza Ligą Narodów i nie są związane żadnymi zobowiązaniami, które Liga Narodów nakłada. Ludendorff w sposób niesmaczny i brutalny wyraził się, że delegat niemiecki w Radzie Ligi Narodów powinien mieć na sobie pieczętkę z napisem „*ten pies kąsa*”. Jeżeli mamy używać tego porównania, którym nacjonaliści niemieccy tylko kompromitują Państwo swoje, to możemy powiedzieć, że przez wejście do Ligi Narodów Niemiec i układy Locarneńskie temu psu, który chce kąsać, zostanie nałożony kaganiec. Bo zobowiązania, które nakładają umowy, które nakładają pakt Ligi Narodów, są kagańcem dla wszystkich takich przedstawicieli, którzyby ochcieli kąsać, i którzyby wogóle chcieli prowadzić zaborczą, wojenną politykę. P. Stroński przedstawił nam w czarnych barwach niesłychanie, jakie szkody układy Locarneńskie wyrządzają Polsce, jak one niesłychanie dogodnie są dla Niemców. Zapytałbym, dlaczego w takim razie skrajni nacjonaliści niemieccy z taką wściekłością rzucają się na te układy. Widocznie p. Stroński nie zdołał przekonać ich interpretacją swoją, że wszystko, co jest w układach locarneńskich, jest korzystne dla Niemiec. Nacjonaliści niemieccy z taką wściekłością rzucają się na układy Locarneńskie, dlatego, że czują iż ten „pies” nacjonalistyczny, który może kąsać, otrzyma kaganiec, który go musi krenować.

(Wicemarszałek tow. Daszyński obejmuje przewodnictwem).

Uznajemy zatem znaczenie układów locarneńskich pomimo całej ich niedoskonałości, z której doskonale sobie zdajemy sprawę, zwłaszcza jeżeli porównamy te układy z Protokółem genewskim, którego przecież p. Stroński tak żarliwym zwolennikiem nigdy nie był. Przypuszczam, że gdyby dziś na porządku dziennym była sprawa ratyfikacji protokołu genewskiego, to p. Stroński równie długi wygłosiłby mówę przeciwko temu Protokółowi, wyszukując wszystkie „niebezpieczeństwa” dla nas tego Protokołu (p. Szmidt: I miałby ra-

cję). Bo p. Stroński stoi na stanowisku status quo, przy którym nie może być mowy o pokojowym współdziałaniu i porozumieniu. Status quo, w którego wyniku musiałaby nastąpić wojna.

CO ZAWIERAJĄ UKŁADY LOCARNEŃSKIE.

Pozwolę sobie teraz na krótką analizę tych układów locarneńskich, nie tak długą, jak analiza mojego poprzednika, *zapewne nie tak talmudyczną (Wesołość)*, ale zato realną.

Układy locarneńskie obejmują pakt reński i układ wschodni, że się tak wyrażę. Pakt reński daje uznanie przez Niemcy granic Francji i Belgii, uzyskanych przez te państwa w wyniku wojny. Pakt reński oprócz tego stwarza bardzo ważną gwarancję Anglii dla tego stanu rzeczy na zachodzie. Układ wschodni — to nie ulega żadnej wątpliwości i Boncour którego cytował p. Stroński, wyraża opinię również naszą i wszystkich socjalistów, którzy bezstronnie tym układem się zajmowali, — ten układ wschodni jest mniej jasny i mniej zadowalający, niż pakt reński. Przedewszystkiem Anglija nie daje gwarancji granic polsko-niemieckich. Nie znaczy to, żeby ona wypowiedała się przeciwko Polsce, albo żeby ogłaszała swoje desinteressement w tej sprawie, ale nie zobowiązała się w każdym wypadku bronić tego stanu rzeczy. Niewątpliwie to jest osłabienie w porównaniu z paktem reńskim. Następnie Niemcy w układzie wschodnim nie czynią tego, co uczyniły w pakcie reńskim, mianowicie nie wyrażają dobrowolnego uznania granic, stworzonych w wyniku wojny.

Jednakże pomimo tej słabej strony układu wschodniego, są w nim zawarte rzeczy, które stanowią *postęp* w stosunku do dzisiejszego położenia. Po pierwsze, Niemcy *wyrażają wolę załatwienia wszystkich sporów z Polską na drodze pokojowej*, a następnie wyliczone są te *wszystkie formy i instancje*, które mają regulować wszystkie spory pomiędzy Polską a Niemcami. A więc układ wschodni daje wyjście dla roz-

strzygania tych zatargów, które w inny sposób musiałyby być rozstrzygane za pomocą zatargu zbrojnego, mianowicie stwarza zasadę, że wszystkie spory podlegają rozstrzygnięciu w formach prawnych, ustalonych w układzie arbitrażowym i w Pakcie Ligi Narodów. A dalej, Niemcy uznają w tej umowie z Polską, że *traktaty pokojowe są dla nich obiektywnie obowiązujące*. Nie wypowiadają swojej dobrowolnej zgody na to jak w pakcie reńskim, ale uznają ich siłę obiektywnie obowiązującą. Mogą więc dążyć do zmian pod tym względem, ale tylko pod kontrolą Ligi Narodów i w granicach Paktu. Politycznie jest to sytuacja niedogodna i daleko korzystniejszym nietylko dla polityki naszej ale dla polityki Europy, byłoby przyznanie się Niemiec do tego, że uznają terytorjalny stan rzeczy na wschodzie, jak uznają na zachodzie. Ale to, co jest w układzie, nie jest w żadnym stopniu pogorszeniem dzisiejszego stanu. Pakt wschodni nie stwarza tego dążenia Niemiec ewentualnie do zmiany granic, ale przeciwnie *osłabia*, ponieważ skazuje Niemcy na kontrolę Ligi Narodów, — jeżeli chcą one rozstrzygnąć jakiś spór swój z Polską, to muszą robić to nie na gruncie jednostronnym swojej woli, ale na gruncie prawnym, na gruncie porozumienia, na gruncie arbitrażu lub na gruncie Ligi Narodów. Układ z Niemcami wyłącza możliwość załatwienia sporu o granice na drodze arbitrażu, albo oddania sprawy Trybunałowi Haskiemu, wyłącza dlatego, że wyraźnie w tym układzie jest powiedziane, że traktaty pokojowe są podstawą arbitrażów i trybunału międzynarodowego, a zatem, że na drodze sporu prawnego można tylko interpretować traktat, ale nie można go zmieniać, chyba za zgodą Polski, a za jednostronnym życzeniem Niemiec nie może być zmieniony traktat, a więc i granice traktatem ustalone. Niemcy mogą poruszać sprawy polityczne, a więc i sprawę granic na gruncie przepisanych w układzie, w ostatniej instancji w Lidze Narodów. Ale to nie jest rzecz nowa, to jest sprawa paktu Ligi Narodów, pod tym względem wprawdzie nie dokonano postępu ponad pakt Ligi Narodów, ale też nie stworzono pogorszenia tego stanu rzeczy. Nie układy locarneńskie, ale pakt Ligi Narodów otwiera możliwość dochodzenia swojej sprawy, nawet z bronią w ręku, o ile nie będzie jednomyślnie uchwały Ra-

W dzisiejszym numerze:

- SEJM PRZYJĄŁ UMOWY LOCARNEŃSKIE I REZOLUCJĘ W SPRAWIE STAŁEGO MIEJSCA DLA POLSKI W RADZIE LIGI.
- REFERAT TOW. NIEDZIAŁKOWSKIEGO I PRZEMÓWIENIE TOW. PERLA.
- ZŁY OBJAW (sądownictwo a nadużycia).
- ZAWIESZENIE ZWYŻEK KOMORNEGO DO KONCA ROKU TYLKO DLA MIESZKAN JEDNOPOKOJOWYCH.
- SZEF LOTNICTWA GEN. ZAGÓRSKI MA OTRZYMAĆ DYMISJĘ.
- PRZEŚLADOWANIE P. P. S. NA KRESACH.
- KOMISJA STATYSTYCZNA WYKAZAŁA ZNIŻKĘ KOSZTÓW UTRZYMANIA W WARSZAWIE O 0.49% (nie całe pół procent).
- PRZED PREMIERĄ „BORYSA GODUNOWA” w Operze.
- Wiersz. S. JESIENIN.

dy Ligi Narodów. Świadczy to o niedoskonałości tego paktu, ale — powtarzam — nie jest to fakt nowy. Natomiast dla Polski w obronie jej praw, jej interesów, w obronie podstaw jej bytu istnieją takie same rękojmie, jak dotychczas. Pakt Ligi pozostaje niezmienny i niezmienny jest także sojusz franko-polski, zagwarantowanie sobie wzajemnej pomocy w razie niesprokowanego napadu Niemiec.

DALSZY ROZWÓJ STOSUNKÓW ZALEŻY OD ROZWOJU DEMOKRACJI.

Oczywiście traktaty są traktatami, szczególnie traktaty związane z tak różnymi interesami i obejmujące tak szeroki zakres praw, regulujące zasadnicze stosunki pomiędzy państwami, traktaty mogą się ujawniać różnie w całym swoim znaczeniu, zależnie od dalszej polityki obu państw, które między sobą traktat zawarły. Od stopnia zdemokratyzowania Niemiec, od siły demokracji niemieckiej, od wpływu demokracji niemieckiej przedewszystkiem zależy to, czy układy te będą miały więcej czy mniej wpływu pojednawczego, wpływu godzącego, wpływu regulującego bez zadrażnień i bez zaognień stosunki wzajemne.

POLITYKA NIEMIEC.

Ja mam daleko jeszcze mniej zaufania do Stresemana i Luthera niż poprzedni mówca, który pod względem poglądu na świat jest bardziej do nich zbliżony, niż ja. Streseman i Luther działali pod wpływem konieczności państwowych, a także pod naciskiem wzrastającej siły demokracji niemieckiej, pod wpływem tego poczucia, że Państwo niemieckie nie może być dalej odosobnione, że musi się liczyć z wymaganiami demokratycznymi i pokojowymi. Ale nie ulega najmniejszej wątpliwości, że od Stresemana i Luthera nie można się spodziewać ani specjalnej pojednawczości, ani kultu ideałów międzynarodowej solidarności i stałego pokoju, równie mało jak od p. Strońskiego. Rozwój tedy pokojowych stosunków na gruncie układów locarneńskich zależy od dalszego stanu polityki w Niemczech. Zwycięstwo nacjonalizmu i monarchizmu w Niemczech oczywiście byłoby daleko groźniejszym niebezpieczeństwem niż te wszystkie straszaki, o których nam tu mówił p. Stroński. Ale trzeba powiedzieć, że rozwój stosunków zależy nietylko od polityki Niemiec, ale także od naszej polityki zagranicznej i od naszej polityki wewnętrznej.

POLITYKA POLSKA, MNIEJSZOŚCI NARODOWE I KRESY.

Nie można zawierać traktatu, dążącego do pojednania i porozumienia, do załatwienia wszystkich sporów na podstawie czy to arbitrażu, czy też porozumienia się, czy też osądu Ligi Narodów, a jednocześnie prowadzić politykę szowinistycznego judzenia, jednocześnie prowadzić politykę wewnętrznego hakatyzmu.

Sprawa mniejszości narodowych zdawna jest piętą Achillesową polityki polskiej i sprawa ta nieraz szkody swoje w naszej polityce międzynarodowej okazywała. A dziś, kiedy Niemcy wchodzą do Ligi Narodów, między innymi z jawnym zamiarem zajęcia się tą sprawą mniejszości narodowych, dziś i u nas sprawa mniejszości narodowych jest ważniejsza, niż kiedykolwiek



Chór pracowników gazowni „Znicz” na Akademji ku czci Marii Paskowskiej

